

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 20—K
pol leta . . . 10—
četrt leta . . . 5—
posamezna številka po 40 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 75 vin.
. . . dvakrat . . . 60
. . . trikrat . . . 45
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 30 vin.
Oznaniła sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštna hranilnica št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine

Učiteljski štrajk v Vojvodini.

Učiteljstvo Bačke, Banata in Baranje štrajka. — Škandalozne upravne razmere. — Proklamacija učiteljstva iz Vojvodine. — Solidarnost srbskega učiteljstva.

Krivicom financijskih i prosvetnih vlasti u Vojvodini, a naročito nemarnosti i neaktivnosti njihovih narodnih predstavnika prema učiteljstvu, doterano je učiteljstvo Bačke, Banata i Baranje u očajan položaj i pristupilo je poslednjem sredstvu za spas svoje eksistencije — štrajku.

I pored jednoglasnog protesta učiteljske skupštine u Beogradu, i pored odluke g. ministra prosvete o hitrom uredjenju materialnoga pitanja tamošnjih učitelja i pored zauzimanja glavnog odbora »Učiteljskog Udruženja«, da se jednoj zakonskoj odluci da sila i važnost, ipak je stanje učiteljsko ostalo nepromenjeno!

Oni su i dalje ostavljeni na milost i nemilost onih faktora, koji su njihovo stanje do ovog i doveli. I kad su sva druga sredstva iscrpna, šta im je moglo ostati, do da napuste rad u školama?

Krivica za ovu padu na glave onih, koji učiteljstvo dovedoše do ovoga.

Interesantno je, da su se narodni poslanici u parlamentu iz toga kraja tek u poslednjem času, kad su se učitelji latili ovoga krajnjeg sredstva, setili da podignu svoj glas protivu bezakonja, koja se najdrastičnije vrše nad učiteljima, krivicom i smetenjstvom nadležnih faktora u samoj Vojvodini.

Mi ne znamo, kako će se stvar dalje razvijati, ali za sada ćemo konstatovati samo ovo:

Naši drugovi iz Vojvodine u pogledu svojih materialnih potraživanja i prava, koja im po zakonu pripadaju za održavanje životne eksistencije, bili su pravi pastorki u ovoj zemlji.

Dok su se drugim činovnicima davali ratni i drugi dodatci redovno, iz državne kase, došli su oni ostavljeni na milost i nemilost opštinama, da ih izplaćuju, koje, razume se, uvek se izgovaraju, da nemaju novaca. Kadgod su regulisavani ovi doplatci, učitelji su uvek tretirani niže od ostalih državnih činovnika i stavljeni u red pandura i čuvara telegrafskih linija i poljaka. Pa i uredbom ministra financija g. Ninčića broj 619/1919 o vanrednim dodatcima za april, maj i junij t. g. predviđena je bila izplata samo »za službenike i nastavnike, koji su uvršćeni u činovne razrede«, a pošto učitelji osnovnih škola nisu uvršćeni u činovne razrede, to nisu mogli ni dobiti, niti su dobili ni do danas te dodatke za pomenute mesece!

No najkarakterističnije je to, što je poslednjom uredbom ministarskoga saveta D. O. Br. 63.515 od 28. juna t. k. naknadno regulisano i jasno određeno, da taj dodatak na skupoću imaju svi javni službenici, a koje se računaju i nastavnici ne samo državni, no i komunalnih i veroizpovednih škola i zabavišta, i da im se isti direktno izplaćuje iz državne kase, pa ipak tamošnje financijske vlasti ništa od toga nisu izvršile!

Stanje je ostalo isto, i ako je Ministarstvo Prosvete interveniralo kod g. ministra financija, i ako je obavestena bila i vlada o tome pitanju, i ako i zdrav razum najobičnijeg čoveka kazuje, da učitelji u ovako teškim vremenima ne mogu opstati bez dodatka i da će i oni i njihove porodice pomreti od gladi. Jer zar se može zamisliti, da može jedna porodica od 4—5 članova danas na ovoj skupoći živeti sa 100—200 kruna mesečno, pod pretpostavkom, da se i ta mizerija baš i uredno prima?...

Mi još jednom najenergičnije protestujemo protiv ovih postupaka svih onih faktora, koji su ovo stanje izazvali; mi tražimo, da se stanje učitelja u Vojvodini odmah popravi; mi obraćamo pažnju narodnog predstavnistva na ove pojave, da se o njima najozbiljnije pozabavi.

Sve što god se nepravredno čini našim drugovima u Vojvodini — čini se i nama u Srbiji.

Po »Narodni Prosveti«.

Simpatično pozdravljamo energični korak vojvodinskog učiteljstva. Časi absolutističnoga postopanja z učiteljstvom moraju miniti. Stanovska samozaves mora prodreti v vse naše stanovske vrste. Ponizovalne prošnje se imaju izpremeniti v energično tirjanje naših pravic. Za danes stojimo le s simpatijami na strani borbe z našimi stanovskimi tovariši v Vojvodini, kmalu bomo ujedineni v »Uniji vsega jugoslovanskega učiteljstva« in tedaj bomo z njimi tudi v dejanju.

Njihova borba bo naša borba!

*) Otuda je došao taj paradoks, da su Madžaroni i razni srbožderi, koji su i ranije kao učitelji državnih škola imali bolji položaj, i sada bolje prošli, jer su dobili ovaj doplatok, dok srpski učitelji verotz-povednih škola, koji su i održali srpsko ime u tim krajevima, nisu ga dobili!

Članov v mnogih društvih skoro podvojilo, članstvo učiteljskega društva za ljubljansko okolico se je skoro popetorilo (lani 11, letos 47). Najmanj društvenikov izkazuje marbreško (13), največ pa mariborsko učiteljsko društvo z okolico (128).

Nova društva na Koroškem.

Dne 8. decembra lani, se je ustanovilo v Celovcu učiteljsko društvo za slovenski del Koroške. Ker se je smatralo to društvo kot deželno učiteljsko društvo, je bil glasom Zavezinih pravil poklican njega predsednik F r a n A i c h h o l z e r v upravni odbor »Zaveze«. Spočetka se je zglasilo 40 članov. Pozneje je naraščalo število koroškega učiteljstva, zato so se sčasoma izcimila iz tega društva tri okrajna društva, in sicer boroveljsko, pliberško in velikovško.

Okupirano ozemlje.

Bol pa nam lega globoko v srce ob dejstvu, da nima Zaveza v svojem okrilju postojanskega in vipavskega učiteljskega društva, da je začasno odtrgano tudi istrsko, goriško, tolminsko, sežansko in tržaško učiteljsko društvo. Po lanski statistiki nam odpade s tem letos 490 zavednih članov in članic. Nasilno nam je odtrgano vse Primorje in polovica Notranjske. Naša kulturna vez in narodnost naša je v teh krajih ogrožena. Vseh teh in še morda drugih krajev ne smemo pozabiti nikdar. Naši so bili od nekdaj in naši naj ostanejo tudi poslej. Zaradi svoječasne londonske pakta, pa po zaslugi petorice in deseterice v Parizu, ki sta poslušni le neresničnim izjavam Italijanov, naj izgubimo najlepše in najzavednejše kraje! Kje je Wilsonovih 14 točk in kje samoodločba narodov? Ali je zastoj prelita kri, kri Srbov, Hrvatov in Slovencev na raznih bojnih poljanah? Spominjajmo se tega ozemlja v učilnicah in zunaj šole med narodom. Zainteresirajmo za obmejno in zamejno šolstvo že sedaj Ciril-Metodovo Družbo in vso našo javnost v najširšem obsegu.

Prekmurje.

Prekmurje je naše. Ko se tamkaj urede razmere, dobi »Zaveza« sigurno zopet novo članstvo.

Društvenina in Zavezini listi.

Na zadnjem delegacijskem zborovanju je bil sprejet predlog Zavezinega blagajnika Fr. Luznarja, da je treba od 1. januarja 1919 plačevati Zavezini blagajnici od vsakega člana za oba lista in upravo po 20 K, doslej le 16 K, tako da ostanejo od skupne članarine za okrajno učiteljsko društvo še 4 K. Kmalu nato je cena papirju poskočila in delavcem so se plače izadno zvišale. Zategadelj je »Popotnik« urednik, tovariš P. Flereš stavljal v »Učiteljskem Tovarišu« predlog, da naj se zviša članarina organizovanemu učiteljstvu letno na 36 K. Upravni odbor, ki je zboroval letos o Veliki noči, pa je prišel po vsestranskem računskem preudarku do prepričanja, da bi izkazoval tudi tak članarinski povišek v Zavezini blagajni letni primanjkljaj 16.452 K. Da se ne zmanjša sedanjega dobrega obsega listov, in da izhajajo listi v določenem roku, je bil upravni odbor primoran sprejeti predlog tovariša E. Gangla, da se zviša Zavezina članarina letno na 48 K. Od tega prejema Zaveza letno po 40 K, društva pa po 8 K od vsakega organiziranega člana; učiteljski pari pa plačajo za upravo Zaveze po 4 K, za okrajno društvo pa po 8 kron. V isti seji se je določila naročnina Zvončku letno na 15 K, za nečlane »Učiteljski Tovariš« 20 K, »Popotnik« 16 K.

Vsa stara zaloga Popotnikov in Zvončkov se razprodaja za 25 odstotkov dražje od prvotne cene.

Zavezini listi so ostali glede vsebine in izpolnitve na višku časa. Urejujejo se točno po začrtanem programu.

Mladinski list »Zvonček« je imel lani 264, letos pa 704 nove naročnike. Mesečno se ga tiska 2200 izvodov. Letos izhaja v umetniško izdelani novi opremi, po narisku tovariša Dragotina Humeka. Vsaka šolarska knjižnica bodi naročnica na Zvonček. Mnogo učiteljev in učiteljic mu je pridobilo posebno v tekočem letu v svojem šolskem okolišu novih mladih naročnikov in naročnic. Letos praznuje drugi desetletni jubilej. Od prvih dni do danes sta mu urednik Engelbert Gangl, upravnik pa Luka Jelenc.

»Učiteljski Tovariš«.

Glasiło Zaveze in voditelj Zavezinega učiteljstva v vseh šolskopoliških vprašanjih je tednik Učiteljski Tovariš. Je najstarejši slovenski list. Drugo leto praznuje demantni jubilej. V vojnem času je izhajal neredno, od novega leta sem nas redno obiskuje vsak teden. Tedensko se ga tiska 1800 iztisov. — Koncem prvega polletja se je po 20 letnem uredništvu poslovil od njega vzorni urednik E. Gangl. Kako skromno je bilo njegovo poslovanje, in vendar koliko duševnega bogastva je položil vanj, učiteljstvu v ugled in šolstvu v neizmerno korist! Glavno uredništvo je prevzel tovariš Ivan Dimnik.

»Popotnik«.

Voditelj na splošno znanstvenem in specialnem pedagoškem torišču je pedagoška revija »Popotnik«. Po odstopu ravnatelja Nerata ga vodi z večjo in trdnoro roko lani izvoljeni urednik tovariš Pavel Flereš. Zaradi zakasnelega izhajanja je imelo lansko leto Zavezino vodstvo mnogo potov in truda. Mesečno se ga tiska 2000 izvodov. Šolska vodstva naj poskrbe, da se naroči nanj vsaka učiteljska knjižnica; odbori okrajnih učiteljskih knjižnic naj ga postavijo redno v vsakoletni proračun. Čitalnice, bralna društva in sploh prosvetna društva ne smejo biti brez »Popotnika«.

Zavezino delovanje.

Leto dni so šele »Zavezina« pravila in »Poslovni red« pravomočna, a novi čas že zahteva zopetne izpremembe. Kadar se povojne razmere urede, bo treba Zavezina pravila znova izpremeniti; upajmo, da ostanejo tedaj za dolgo let stalna.

Seje vodstva in odsekov.

V tekoči upravni dobi je imelo »Zavezino« vodstvo deset sej, upravni odbor pa pet. Deželne Zveze se sicer definitivno še niso razšle, a izgubile so že sedaj mnogo na svojem pomenu, ker imamo za vso Slovenijo skupno šolsko upravo. Zavezini odseki niso mogli delovati tako, kakor bi bilo želeli, ker je pretežni del članov v okupiranem ozemlju. Tem marljivejša pa so bila posamezna včlanjena učiteljska društva. V njih se je pričelo prerodenje in novo življenje. Marsikatero društvo, ki je doslej komaj vegetiralo, je sklicavalo na razne kraje svojega okraja po več občnih zborov in sestankov, na katerih je bila udeležba zelo velika.

Upravni odbor.

Ogromno dela pa je bilo naloženega vodstvu in upravnemu odboru Zaveze. V nobeni upravni dobi, odkar obstoji »Zaveza«, ni bilo toliko važnih in pomembnih rešitev, kakor v tekoči upravni dobi.

VILIBALD RUS:

Delovanje »Zaveze jugoslovanskega učiteljstva« v zadnjem letu.

(Tajniško poročilo za dobo od 4. sept. 1918 do 5. sept. 1919).

Članstvo.

Letos, ko stoji naša Zaveza že v XXXI. upravni dobi, je včlanjenih v njej 31*) učiteljskih društev, ki imajo skupaj 7 častnih in 1614*) pravih članov. Od pravih članov odpade na bivše Kranjsko 618, na Štajersko 876 in na Koroško 120 društvenikov. Na bivšem Kranjskem je prira-

šlo število pravih članov za 274, na bivšem Štajerskem pa za 258, na ozemlju bivše Koroške 120, kjer doslej »Zaveza« sploh ni imela svojega članstva. Število Zavezinih društvenikov se je letos dvignilo za 230 članov.

Povprečno je najbolj nazadovalo članstvo logaškega učiteljskega društva (lani 37, letos 27 članov); nazadovalo pa je tudi članstvo kočevskega (lani 35, letos 34), savinjskega (lani 30, letos 28) in šaleškega učiteljskega društva (lani 28, letos 26). Na bivšem Kranjskem se je število

*) Ni pa všteti tu 7 društev s 490 člani, ki so na okupiranem ozemlju in so bili vsi včlanjeni v »Zavezi«.

Marsikatera zadeva, ki je spadala pravzaprav v delokrog vodstva, ali upravnega odbora, ali Zavezine delegacije, je bila tako nujna, da jo je moral rešiti Zavezin predsednik, ali pa že takoj naslednja upravna instanca.

Ustanovitev »Strokovnega tajništva«.

Poleg Zavezinega predsednika je delal v najvažnejših in zgodovinskih pomembnih dneh pri preosnovitvi in ureditvi našega šolstva in učiteljskega položaja naš Gangl. Vse druge osnutke je položil v stran, da se je mogel z vso vsemno posvetiti stanovski in šolski preosnovi. Tisti čas je delal liki mravlja od jutra do večera v načelstveni pisarni »Učiteljske tiskarne«.

Pa tudi to bi še ne zadostovalo. Po Ganglovem prizadevanju se je ustanovilo po preteku mnogih let Zavezino strokovno tajništvo. Življensko moč mu je dal primarij dr. Franc Derganc, ker je prepustil v ta namen obresti precejšnega kapitala. Je to informacijska pisarnica za vsa organizirana Zavezina društva in za vsakega posameznika, ki išče informacije v šolsko-strokovnem oziru učiteljstva. V organizacijskem smislu se odpirajo pisarnici strokovnega tajništva vrata na stežaj, posebno tedaj, ko bo začela poslovati centralna beograjska organizacija. Posluje v Učiteljski tiskarni vsak delavnik popoldne. Načelstvo Učiteljske tiskarne je prepustilo brezplačno sobo, v kateri je nastanjeno strokovno tajništvo.

Rezervni sklad »Zaveze«.

Letos je Zaveza dostojno nastopala tudi na zunaj. Ustanovil se je v njenem okrilju rezervni sklad Zaveze, v katerega pošilja članstvo prostovoljni organizacijski davci. Tovariš Ivan Petrič, načelnik tega sklada, izkazuje v 36. številki stanovskega glasila že 7233 K prostovoljnih doneskov.

Za stanovski naraščaj.

Brezplačno se razpošiljajo Zavezini listi stanovskemu naraščaju tudi letos na vsa slovenska učiteljska v dovoljnim številu.

Izvenstrankarstvo stanovske organizacije.

Načelno je Zaveza zgolj stanovska organizacija, zato ne pripada kot taka nobeni politični stranki in struji. V njo ima dostop vsaka slovenska učiteljica in slovenski učitelj, najsi je izven Zaveze kot svobodni državljani ali svobodna državljanica tega ali onega političnega naziranja. V Zavezo naj se ne sili nikogar! Vendar pa se je letos povdarljalo od obeh učiteljskih organizacij, da naj bo vsak, kjer mu je ljubo, organizovan. S tem se je storil precejšnji korak navzgor, ker se organizirani člani udeležujejo zborovanj, in ker so na primer naši člani na ta način primorani brati »Učiteljskega Tovariša« in »Popotnika«, kar bi se sicer najbrže ne zgodilo.

Ustanovitev »Učiteljskega Sveta«.

Za »Zavezo« in »Slomškovo Zvezo« se je ustanovil kot posvetovalni organ »Učiteljski Svet«, v katerega ste poslali obe organizaciji enako število zastopnikov. Naloga »Učiteljskega Sveta« je, da razpravlja o vseh stanovskih skupnih zadevah ter posluje toliko časa, dokler se ne ustanovi skupna organizacija.

»Slomškova Zveza« in »Zaveza«.

V začetku je »Slomškova Zveza« marljivo pomagala pri vseh skupnih vprašanjih, toda le prekmalu je začela hoditi tudi v važnih stanovskih vprašanjih po stranskih potih. Izšli so v »Slovencu« napadi od odbora »Slomškove Zveze« na »Zavezo«, pa tudi od posameznih članov izven odbora. Tedaj smo šli preko tega na dnevni red, ker smo vedeli, da ima »Slomškova Zveza« v notranjosti hud boj, deloma od raznih Sušteršičijancev, deloma vsled tega, ker se je postavila na stališče, da bodi njen član le posvetovalni učiteljstvo. Ko pa je odbor »Slomškove Zveze« javno, v »Slovencu« razglasil, da se je vodstvo »Zaveze« kot okorel petrefakt iz stare Avstrije rešilo v mlado Jugoslavijo, smo morali povedati, da na račun sloge ne sme nihče blatiti naše časti. Zadnje čase je hotela ta organizacija prepričati s pomočjo Slov. Ljudske Stranke imenovanje Ganglovo za višjega šolskega nadzornika. In ni še dolgo tega, kar je hotel njen predsednik, ko je že sedel po naši milosti v višjem šolskem svetu, po učiteljstvu novomeškega okraja izzvali protest proti istemu imenovanju, ali pa vsaj v najslabšem slučaju, da ne bi bil Gangl imenovan za Kranjsko. To dejanje je tako, da ga ne sme v »Zavezi« včlanjeno učiteljstvo nikdar pozabiti in ne trpeti rovarjenja na račun sporazuma.

Če bomo v centralni organizaciji lahko sedeli skupaj neovirano pri isti mizi s tovariši muslimanske in pravoslavne vere, tem lažje smo združeni doma v stanovskih vprašanjih s krščansko mislečimi tovariši. Še vedno upamo, da se snidemo še kdaj do definitivne skupne organizacije vsega jugoslovanskega učiteljstva v »Učiteljskem Svetu«. Le zahrbtnost naj stopi v stran, odkritost in poštenost pa v ospredje! Prepričani smo, da se vsi člani »Slomškove Zveze« ne strinjajo z neokretnim postopanjem posameznikov.

Zadnji dnevi v krivični Avstriji.

Šele sedaj, ko smo v razmahu politične svobode, se nam odpirajo oči, da vidimo, v kakih sponah je bilo avstrijsko šolstvo in učiteljstvo v slovanskih pokrajinah. Zaslužnjevali so nas direktno z Dunaja, ali pa po svojih valptih v posameznih deželah. Proti zadnjem ni imel slovenski učitelj že skoro nobene pravice, posebno na Kranjskem ne. Ni smel biti predsednik krajnega šolskega sveta, ne krajni šolski nadzornik, tudi v »Kmetijski Družbi« nas niso hoteli. Bog zna, kakih ponižanj bi bili še deležni, kaj vse bi se zgodilo z nami in s slovenskim narodom, če ne bi prišlo do državnega razsula.

Boj za izboljšanje gmotnega stanja.

Na lanskem delegacijskem zborovanju smo sprejeli resolucije za izplačilo nove draginske doklade, nabavnega prispevka in za prejemke, kakor jih je uživalo bivše avstrijsko državno uradništvo od XI. činovnega razreda naprej. Na deželni vladi je paševal tedaj vitez Oskar Kaltenegger sporazumno z dr. Sušteršičem. Ker niso hoteli vstreti mogočniki v deželni dvorcu in v vladni palači otožnim prošnjam beraško plačanega učiteljstva, se je sklical v Ljubljano protestni shod vsega kranjskega učiteljstva, organiziranega v vseh treh deželnih organizacijah. Shod je vlada sicer prepovedala — a vendar se je vršil v dvorani Mestnega doma. Okrog 1000 udeležnikov je bilo. Na tem shodu sta govorila takratna državna poslanca J. Gostinčar in dr. L. Pogacnik, umrli pisatelj Ivan Cankar, deželni odbornik dr. K. Triller in deželni poslanec E. Gangl. Dostojanstvene demonstracije po ljubljanskih ulicah s prepevanjem navdušenih pesmi so Ljubljančanje iskreno pozdravljali. Vsa javnost je stala na strani učiteljstva. Listi so o shodu simpatično poročali.

Slika našega tedanjega obupnega stanja nam pred očmi dr. Trillerjeve besede: »Razmere, ki more kranjsko učiteljstvo, niso le kranjski, niso le avstrijski, niso le evropski, ampak so svetovni kulturni škandal.«

Državni preobrat.

In tako je prišlo, kar je moralo priti, ker tako ukazuje zakon narave, in kakor nam izpričuje nikdar lažnjiva povestnica. Zmagale so: pravica, morala in zakon! Padle so mogočne države, katerih državniški so mislili, da bo njih nasilje trajalo do konca dni. Uresničili so se naši najsmelejši upi. Ko je padalo lani listje z dreves, je padel tudi evropski imperator Viljem in z njim vsi zavezniki.

Narodno Vječe v Zagrebu, ki je zborovalo 17., 18. in 19. oktobra 1918, je naznanilo narodu Slovencev, Hrvatov in Srbov, da od tega časa, pooblaščen od vseh narodnih strank in skupin, prevzema vodstvo narodne politike.

Mesec dni pozneje je naznanila brzojavka iz Pariza, da so zastopniki srbske vlade in Narodnega Vječa v Zagrebu podpisali dokument, s katerim se je enkrat za vselej zagotovila ustanovitev velike jugoslovanske države.

Dne 1. decembra pa se je v posebni slavnostni avdienci v Beogradu po zastopnikih troimenega naroda in ob navzočnosti prestolonaslednika in regenta Aleksandra proglasila provizorična država Slovencev, Hrvatov in Srbov v edinstveno kraljestvo SHS, pod vladno dinastije Karagorgjevič.

Narodni praznik Jugoslavije je bil svečano proglašen kot zgodovinski dogodek ujedinjenja naroda SHS na dan 1. decembra. V šolah smo praznovali prvič ta dan zaradi prometnih neprilic šele dne 14. decembra. Enako slovesno so praznovali šole tudi Vidov dan 1389—1914 družno z godovnico kralja Petra na dan 28. junija.

Takoj v prvih dneh našega odrešenja in vstajenja je učiteljstvo po načrtu narodne vlade po svojih najboljših močeh pomagalo pri ustanovitvah Narodnih obran, katerim je bilo odločeno, da skrbijo za mir in red, da se ni razpasel tudi pri nas boljše vizez po ruskem vzorcu.

Nova šolska uprava.

V novi dobi, ki je prišla k nam kar čez noč, sta morala postaviti vodstvo in upravni odbor Zaveze za šolo in učiteljstvo trdna načela in dalekosežne smerice, v svesti si, da marsikatera naprava ne velja le za prehodno dobo, ampak utegne postati sčasoma stalna.

Spomenica naših zahtev.

Prvi od vseh smo bili, da smo se sešli k skupnemu razgovoru, kako najbolje rešimo času odgovarjajočim zahtevam našim. O tem priča velevažna spomenica, ki je bila sestavljena že 2. novembra 1918, in oddana po zastopnikih Zaveze in Slomškove Zveze narodni vladi SHS v Ljubljani v ugodno rešitev.

Najnujnejše izpremembe.

Marsikaj je ljubljanska narodna vlada, dogovorno z najvišjo šolsko upravo, takoj zadovoljivo rešila. Najvažnejše ugotovitve so naslednje: Nemško učiteljstvo je nadomestila zlasti na obmejnih krajih z našim izkušnim in zanesljivim učiteljstvom; poskrbela je, da se je sestavil natančen kataster slovenskega šolstva in učiteljstva; razpisala je mesta okrajnih nadzornikov na bitem slovenskem Štajerskem; ustregla je naši zahtevi, da naj se imenuje za ljudsko in meščansko šolstvo višji šolski nadzorniki samo iz ljudskošolskega in meščanskošolskega učiteljstva; sklicala je anketo strokovnjakov, ki so določili temeljna načela za izdelavo okvirnega šolskega zakona našega šolstva in narodne vzgoje; napravila je načrt, po katerem se preosnujejo sedanje deske in dekliške osemrazrednice v petrazredne ljudske in trirazredne meščanske šole; prevzela je vse javno šolstvo in učiteljstvo ter proglasila vse šolstvo za narodno last, učiteljstvu pa uredila službene prejemke.

Na mesto deželnega šolskega sveta je stopil za Slovenijo višji šolski svet.

V najvišji pokrajinski šolski svet je prejšnja avstrijska vlada sama imenovala učiteljske zastopnike. Upoštevajoč načelo demokratizma, smo zahtevali, da voli učiteljstvo svoje zastopnike in nadzornike tako v okrajne, kakor v višji šolski svet iz svoje srede. Na tem stališču ostanemo neomajno tudi v bodoče! V Jugoslaviji ne smejo šolstva več voditi in nadzirati nadzorniki, ki so se tekom vojne kompromitirali za nemško-avstrijski sistem. To je povzročilo padec dr. M. Opeke in dr. J. Bezjaka.

Labudja namera dr. Opeke je bila prisilna upeljava obveznih šolskih maš ob nedeljah in praznikih. Za take odredbe je zlasti sedanji vrvenja polni čas silno neprikladen, neglede na to, da je na primer v Nemški Avstriji že upeljan verouk tudi na ljudskih šolah kot neobvezen predmet. Zanetilo bi se s tako naredbo umetno sovraštvo med cerkvijo, šolo in domom. Zaveza je izjavila višjemu šolskemu svetu v posebnem dopisu, da imej učiteljstvo vse nedelje in praznike proste, nadzorstvo šolske mladine pa pripada ob teh dneh slejkoprej staršem ali njim namestnikom.

Sestava višjega šolskega sveta.

Sestava višjega šolskega sveta se je izvršila po čudnem in za učiteljstvo krivičnem ključu. V tem predsedstvu se danes ni učitelja. 360 profesorjev je imelo spočetka 8, 3000 učiteljev in učiteljic pa samo 2 zastopnika. Tudi ni prav, da je srednješolsko učiteljstvo volilo vanj istotoliko svojih zastopnikov, kakor ljudskošolsko in meščanskošolsko učiteljstvo. Nov šolski zakon mora to nesoglasje odpraviti.

Volitev v višji šolski svet.

Način volitve v višji šolski svet je napravil med našim volilci zmedo, katero je treba pojasniti. Vzrok nesporazumljenja tiči v prekratnem volinem terminu, ker je preteklo od dneva razglasitve do dneva volitve samo teden dni. Ko je zaznal Zavezin predsednik, da voli učiteljstvo v to korporacijo dva člana in dva namestnika, ja brzojavil štajerski učiteljski Zvezi, da naj mu sporoči, koga namestnika voliti v višji šolski svet. Odgovora ni prejel, pač pa je štajerska učiteljska Zveza sklicala v ta namen shod, na katerem je postavila kot kandidata za člana Ljudevita Černeja in za namestnika Antona Gnusa. Ko se je izvedelo, da ne voli vsak posamezen učitelj in učiteljica zajedno dva člana in dva namestnika, ampak samo po enega, je naznanil Zavezin predsednik to zopet štajerski Zvezi. Ker torej ni bilo iz Štajerske takojšnjega odgovora, volilci pa so morali biti zaradi kratkega volinega roka takoj obveščeni o imenih kandidatov, je izšel v stanovskem glasilu oklic, v katerem je postavila Zaveza kot člana Luka Jelenca, kot namestnika pa Engelberta Gangla. Medtem je postavila tudi Slomškova Zveza svoja dva kandidata. Tovariš Ljudevit Černeje je na pojasnilo Zaveze še med volilnim časom preklkal kandidacijo, a bilo je prepozno, ker so se volini listki v istem času že odposlali na višji šolski svet. Rezultat volitve je bil, da sta bila izvoljena oba člana in oba namestnika od naših volilcev, v manjšini pa sta ostala kandidata Slomškove Zveze. Dasi se ni vezala za-

veza s »Slomškovo Zvezo« kakorkoli v tem vprašanju, vendar moramo izjaviti, da nam je bilo žal takega rezultata, ker sta delali tedaj še obe organizaciji v vseh važnih načelnih vprašanjih edinstveno. Odbor »Slomškove Zveze« je hotel imeti za vsako ceno svoje zastopstvo v višjem šolskem svetu. Tovariš Černeje se je izvolitvi odpovedal, kar je javil v Ljubljano poverjeništvu za uk in bogočastje, tovariš Gnus pa je izjavil v neki seji »Učiteljskega Sveta«, da se odpove svojemu mandatu, ako sta v tem Zaveza in štajerska učiteljska Zveza zadovoljna. Poslednja je izjavila, da z ozirom na pravilno vršitev izvolitve in specialne obmejne razmere Zveza ne more žrtvovati zastopnika Černeja, ki te razmere pozna. Vodstvo Zaveze je poskusilo rešiti to zamotano vprašanje tako, da je naprosilo poverjeništvu za uk in bogočastje, da se izpopolni točka d) naredbe št. 111. deželne vlade za Slovenijo naslednje: »Zastopstvo sestoji iz dveh članov srednješolskega in iz treh članov ljudskošolskega učiteljstva.« Na ta način bi bil priborjen tudi manjšini po en mandat. Ker te naredbe deželna vlada ni hotela v tem smislu izpremeniti, je ostalo pri veljavni izvolitvi. Ob priliki, ko sta bila postavljena od deželne vlade za Slovenijo višjim šolskim nadzornikom gospoda Fran Gabršček in Engelbert Gangl, je zahtevala »Slomškova Zveza« po zastopnikih Slov. Ljudske Stranke, da ta privoli tudi v Ganglovo potrditev, če prideta istočasno v višji šolski svet tudi gospoda Ivan Štrukelj oziroma Adolf Sadar, ki sta ostala pri zadnji volitvi zastopstva učiteljstva v višjem šolskem svetu v manjšini. Tozadevni vladni prošnji je Zaveza z ozirom na znani izjavi tovarišev Černeja in Gnusa pritrdila, a zahtevala je, da se dotična naredba še poprej tako-le izpremeni: »Ako se katero mesto izvoljenih članov in namestnikov iz učiteljskega stanu iz kateregakoli vzroka izprazni, se pokliče lahko do prihodnjih volitev za člana, oziroma za namestnika tisti, ki je dobil ob zadnjih volitvah razven izvoljenec največ glasov.« Potem, ko sta se tovariša Černeje in Gnus zastopništvu prostovoljno pismenim potom odpovedala, sta se poklicala v višji šolski svet prej omenjena člana »Slomškove Zveze«, dasiravno deželna vlada dotične naredbe še ni izpremenila. Višji šolski svet ostane v sedanji sestavi do sprejema novega šolskega zakona.

Pouk v nemščini.

Gled pouka v nemščini, smo poročali višjemu šolskemu svetu: »Nemščina naj se tudi kot neobvezni predmet že v prihodnjem šolskem letu 1919-20 odpravi z vseh narodnih šol; za one jugoslovanske kraje bivše Štajerske in Koroške, kjer se to, z ozirom na krajevne razmere, v celoti ne more izvesti, naj se sestavijo glede pouka nemščine posebni učni načrti; učiteljstvo prejemaj za te nadure primerno nagrado.«

Razne zadeve.

Kadarkoli je bila potreba, smo opozarjali vlado in najvišjo šolsko instanco na naše opravičene težnje.

Anketa za sestavo novih čitank se še ni sestala, dasi bi se lahko to zgodilo že z novim letom.

Prejšnji deželni šolski svet in deželni odbor kranjski sta kriva, da primanjkuje zlasti moških učiteljskih oseb. Rabimo jih za Koroško, pa tudi v Srbijo ne moremo skoro nobenega poslati.

Še vedno Kalteneggrov duh.

Ob izdanih naredbah se nam je včasih zdelo, da straši v vladni palači še vedno Kalteneggerjevo poveljstvo. Opro to na svojo čast in poštenje, učiteljstvu ni vseeno, če se postavlja nad njim nekaka nadzorovalna oblast. Kaj bi rekli župniki, župani in orožniki, če bi postavila višja oblast učiteljstvo nad nje kot nekake jerohe.

Priznanje resnici.

Pravici na ljubo moramo izjaviti, da smo našli tako na deželni vladi, kakor pri višjem šolskem svetu mnogo pripravljenosti za razrešitev naših vlog. Kot posebno iskreni prijatelji narodne šole in učiteljstva pa so se ob mnogih prilikah dejansko izkazali gospodje dr. Ravnihar, dr. Skaberne in dr. Žerjav, v Beogradu pa minister dr. Albert Kramer in bivši minister prosvete dr. Ljubomir Davidović.

Krajni šolski sveti in naše stališče.

Uvaževanja vreden je sklep »Zveze slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem«, ki se glasi: »Zahtevamo, da se osebne zadeve učiteljstva, kakor: terno predlogi višjega šolskega sveta, imenovanje začasnih učnih oseb, disciplinarne zadeve itd. odzamejo ingerenci okrajnih šolskih svetov, v katerih sede zastopniki raznih stanov, in poverijo po ureditvi ustave in uprave SHS posebnemu okrož-

nemu učiteljskemu svetu, v katerem imajo glas in sedež vsi okrajni šolski nadzorniki in zastopniki učiteljstva dotičnega okraja.

Pri vožnji navkreber odstrani razumen voznik cokljo. Krajni šolski sveti so razvitku šolstva samo v oviro, zato naj se jih odpravi. Enorazrednice spadajo v predpotopno dobo, v moderni Jugoslaviji jih torej ni treba.

Na stolu šolskega nadzorništva sedi že mnog naš človek. Pri oddaji službenih mest naj odloča starost in sposobnost prosilčeva — pravičnost torej in glas srca.

Preustrojitev jugoslovanskega šolstva.

Narodno šolstvo je klicalo po temeljiti preuredbi. Ze med vojno se je zasnova v »Zavezi« poseben odsek za reformno šolstvo, kateremu je načeljeval marljivi urednik Pavel Flerč. Vsa okrajna učiteljska društva so delovala pri osnutku tega načrta, pa tudi pozneje so se pošiljale razprave z občin zborov, ko je bil naš »Načrt preustrojite šolstva in narodne vzgoje« že dotiskan in razposlan kot brezplačna priloga »Učiteljskega Tovarisa«. Zavezinemu pozivu k sodelovanju pa so se odzvali tudi priznani odlični šolniki in društva, v katerih delokrog je spadala ta prenova. Na našo iniciativo je poklicalo poverjenišvo za uk in bogočastje konferenco odposlancev »Zaveze« (Gangl in Flerč), »Slomškove Zveze«, meščanskošolskega in srednješolskega učiteljstva, učiteljskega, zdravništva in kmetijstva. Vlada za to konferenco ni pripravila potrebne snovi, zato se je razpravljalo na podlagi našega načrta.

Prva anketa v Ljubljani.

O naših narodnih šolah je razpravljala anketa, kateri je predsedoval ravnatelj Henrik Schreiner. Ta anketa je želela vsaj enotne spodnje srednje šole z enotno podlago in z enotnimi učnimi načrti. Vsi nižji razredi realk, gimnazij, realnih gimnazij in dosedanjih meščanskih šol bi se spojili v enotno srednjo šolo.

Druga anketa v Ljubljani.

Druga anketa je razpravljala o preustrojitvi srednjih šol. To posvetovanje je vodil vladni svetnik dr. Fran Detela. Ta anketa je zavrnila našo enotno srednjo šolo, ker grščine, latinščine in nemščine ne more pogrešati. Ostanjejo torej trije tipi: gimnazija, realka (realna gimnazija in štirirazredna meščanska šola. Dolžnost naša je sedaj, da postanejo meščanske šole naša domena in — naše ljubljenske.

Akademična izobrazba učiteljstva.

Zaveza pa je šla še dalje! Poslala je vseučiliški komisiji spomenico, v kateri želi, da naj se dovrši in formalno zaključi učiteljska strokovna izobrazba s pravico svobodnega vstopa na vseučilišče. S tem bi se dvignil ugled in pridobila veljavnost učiteljstva, narodnega šolstva in po teh kultur jugoslovanskega naroda. Ustanovi naj se dveletna pedagoška fakulteta na bodočem slovenskem vseučilišču. Vsak absolvent učiteljskega inštituta ima pravico vstopiti na vseučilišče.

»Prosvetni odbor« v Beogradu.

V istem času, ko sta delali anketi na preustrojitvi šolstva v Ljubljani, se je posvetovala anketa šolskih strokovnjakov iz Sarajeva, Ljubljane, Splita, Zagreba in Novega Sada v Beogradu o ureditvi nove jugoslovanske šole. Produkt teh posvetovanj je »Načrt za zakon o narodnih šolah v kraljestvu SHS«, kateremu je pridejan tolmač. Je v marsikaterem oziru nazadnjaški in zlasti za naše slovenske razmere v marsičem nesprejemljiv, ker hodi po oni poti, ki pelje navzdol. Do sankcije bo treba vsekakor še mnogo truda, da se popravi vsaj ono, kar se more še oteti splošni škodi.

Novi načrt šolskega zakona.

Načrt državnega šolskega zakona se je izvršil preko našega načrta, brez naše vednosti in brez našega sodelovanja, toda za nas, zato ne sme o usodi učiteljskega stanu in šolstva odločevati brez nas nobena zakonodajna oblast.

Savez učiteljskih udruženja kralj. SHS.

Ujedinjenje troimenskega naroda v skupno državo je zahtevalo poleg enotnega šolstva tudi enotno državno stanovsko organizacijo. Zopet je bila naša Zaveza prva, ki je klicala jugoslovanske stanovske brate in sestre v edinstveno združenje. Pozvali smo pokrajinske organizacije, naj se izjavijo, ali naj se dosedanje učiteljske Zveze docela opuste in naj stopi na njih mesta samo ena stanovska centralna organizacija, ali pa naj se obdrže pokrajinske organizacije pod skupno centralno Zavezo. Dobili smo zvečina odgovor, ki je potrdil naše drugo vprašanje. Iz Ganglovega peresa je izšel v stanovskem

glasilu članek pod naslovom »Unija jugoslovanskega učiteljstva«, v katerem je bilo razloženo, kako in na kak podlagi naj se zasnuje naše učiteljsko združenje.

Predposvetovanja.

Na dan 8. junija so bile sklicane v Beograd pokrajinske Zveze k skupnem razgovoru, kjer se je postavil temeljni osrednji organizaciji. Tozadevno je bil klican v Zagreb dne 14. junija Zavezin predsednik. Dne 22. junija so se vršila v Zagrebu posvetovanja, dne 24. in 25. junija pa v Beogradu, kjer so zastopali Zavezo L. Jelenc, A. Gnus in E. Gangl. Dne 6., 7. in 8. avgusta, ko se je vršila 31. skupščina Udruženja srbskega učiteljstva v Beogradu, je bil navzoč pri razpravah poleg zastopstva Hrvatov tudi naš predsednik.

Odboru Udruženja srbskega učiteljstva in pa referentoma v prosvetnem ministru, ki bosta zajedno zastopala hrvatsko in slovensko pokrajinsko učiteljsko Zvezo, se je poverila sestava pravil in poslovnega reda ter priprava za kongres vsega jugoslovanskega učiteljstva, ki se vrši drugo leto ob velikih počitnicah.

Naši službeni prejemki.

Česar ni hotela dati učiteljstvu v tolikih stoletjih mačevska Avstrija, naklonila nam je mlada Jugoslavija že takoj v prvem letu svojega obstoja. Naši zahtevi, da naj se plače učiteljstvu zenačijo in urede njegovi službeni prejemki, kakor tudi prejemki vpokojenega učiteljstva ter prehraba učiteljskih vdov in sirot, s prejemki in z vsemi dokladi, kakor jih imajo državni uradniki od enajstega činovnega razreda navzgor, se je ugodilo v vsem obsegu.

Dne 30. decembra 1918 je narodna vlada SHS razpravljala o učiteljskih prejemkih. Poverjenišvo za uk in bogočastje je predložilo narodni vladi tri načrte: 1. naš predlog, ki je znan iz novembarske spomenice; 2. načrt, ki je bil zasnovan po načrtu plač graškega učiteljstva; 3. načrt, ki je bil sredi med obema in je odpiral napredovanje samo do IX. činovnega razreda. Poverjenik za pravosodje dr. Vladimir Ravnihar je tedaj predlagal, naj se sprejme načrt učiteljstva. Ta predlog je bil sprejet brez ugovora soglasno.

Naredba o ureditvi učit. plač za Slovenijo.

Učiteljske plače so se uredile po plačah državnih uradnikov od XI. do VII. čin. razr., in sicer tako, da prejema ljudskošolsko učiteljstvo plače od XI. do VIII., meščanskošolsko učiteljstvo pa plače od X. do VII. čin. razr. Plače so urejene po čin. razr. in stopnjah, in sicer kot temeljne plače, aktivitetne doklade in opravilne doklade šolskih vodij. Službena doba traja 35 let. Zajedno so se potom naredbe uravnale plače vpokojenemu učiteljstvu, učiteljskim vdovam in sirotam.

Poznejša uredba naših plač v pet razredov s stopnjami nas je nekoliko motila. Tudi ne vemo, čemu povdarjajo vladni razglasi, da veljajo na primer novi prejemki za državne uradnike »in za učiteljstvo.« V obliki draginskih doklad, kjer so mišljeni tudi nabavni prispevki, smo dobili dvakrat poviške, po vladnem besedilu take poviške, ki odgovarjajo popolnoma plačam državnih uradnikov.

Zakon o ureditvi učiteljskih plač v drž. SHS.

Dne 25. junija je bil sprejet v Narodnem predstavništvu v Beogradu zakon narodnih šol. Po tem zakonu dobi stalno učiteljstvo letno po 2400 dinarjev. Prvih osem poviškov je po 300, zadnji pa po 200 dinarjev na vsaka tri leta. Poslednja plača je 5000 dinarjev. Z 32. službenim letom se more učiteljstvo vpokojiti. Začasno učiteljstvo dobiva na leto 1600 dinarjev. Učiteljstvo ima pravico na brezplačno stanovanje in kurivo, ali na denarne doklade za to.

Dne 1. decembra 1919 stopijo plače v pravomočje za vse učiteljstvo kraljevine SHS. Šola je državna last, učiteljstvo državni činovniki. V Narodnem predstavništvu je bil zakon sprejet brez ugovora in tudi soglasno. Vseh navzočih 158 poslancev je glasovalo za zakon.

Draginja.

Draginja vidoma narašča pri vsakih naših novih prejemkih. Ko se določi naša državna meja in uredi valuta, mora biti prva naloga državnikov, da se draginja zmanjša. Da pokaže lep vzgled, naj začne z odpravo draginje država najprej pri sebi, recimo z odpravo previsoke carine in prevelikih cen vožnje po državnih železnicah. potem naj potrka pri nešteti veržnikih in nato vsepovsod, da pade cena živilom in drugim živlenskimi potrebščinam. Dasi imamo napram prejšnjim prejemkom lepe plače, kar državno blaginjo izdatno obremenjuje, vendar zadostuje ta plača samo za živila, zmanjka

nam pa, posebno oženjenim, predvsem za obleko.

Celibat učiteljic odpravljen.

Za učiteljice je važno, da so v službenih prejemkih enakopravne z učitelji. Za nje je tudi novost, da je ministrski svet v Beogradu odobril zakonski načrt, ki odpravlja celibat ljudskošolskih učiteljic.

Vse za Jugoslavijo.

Mnogo napornega dela je že za nami, toda rešitve čaka še obilo novih važnih vprašanj. Razrešimo jih družno!

»Zaveza« naj nam bo tudi v zadnji upravnici dobi čebelni panj: Matica v njem bodi vodstvo in upravni odbor z odseki, okrajna društva pa marljive delavke; trotoev ne rabimo.

Jezikovnih mej ni več. Vsemu jugoslovanskemu učiteljstvu mora biti odprta pot v vse pokrajine kraljevine SHS, kar naj uresničijo pravilno urejeni srbo-hrvatski oziroma slovenski učni tečajji.

Prišli smo v novo državo prerajeni in oživljeni, pod domači krov, ki je živel dosih dob v nas kakor sanje iz daljav. Oklenimo se te naše domovine z vso dušo in z vsem žarom domovinske sreče. Polagajmo vero v mladino do veličine dobljene in tolikanj zaželjene lastne države vcepljajmo v dovzetna srca upanje v krasnejšo bodočnost njeno, užigajmo plamen neskončne ljubezni v vseh, ki so dobre volje, do skupne zemlje jugoslovanske, ki je in mora ostati naša za vedno!

Članstvo Zaveze.

Pregled članov in društev, organiziranih v »Zavezi jugoslovanskega učiteljstva« leta 1918 in 1919.

	1918 čl.	1919 čl.
1. Belokranjsko	36	48
2. Brežiško-sevniško	50	60
3. Celjsko	83	98
4. Gornjegrajsko	25	29
5. Kamniško	23	41
6. Kočevsko	35	34
7. Konjsko	27	41
8. Krško	28	36
9. Kranjsko	32	72
10. Laško	65	72
11. Litijsko	27	48
12. Ljubljansko	47	94
13. Ljubljanska okolica	11	47
14. Ljutomersko	36	56
15. Logaško (deloma zasedeno)	37	27
16. Maribosko	51	128
17. Novomeško	27	56
18. Ormoško	36	43
19. Pedag. v Krškem	70	104
20. Ptujsko	46	104
21. Radovljansko	28	47
22. Savinjsko	30	28
23. Slovenjebistriško	23	31
24. Slovenjegrajsko	18	24
25. Saleško	28	26
26. Šmarnsko-rogaško	42	57
27. Marberško	—	13
28. Borovelsko	—	41
29. Pliberško	—	30
30. Pedag. v Velikovecu	—	49
31. Šentlentsko	30	30
32. Postojnsko (zasedeno)	38	—
33. Vipavsko (zasedeno)	30	—
34. Sežansko	47	—
35. Tržaško	158	—
36. Istrsko (slovensko) (zasedeno)	53	—
37. Goriško (zasedeno)	105	—
38. Tolminsko	59	—

Skupno leta 1918 čl. 1614. leta 1919 čl. 1481, brez zasedenega ozemlja.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Poziv društvom.

Glasom vodstvenega sklepa so do konca tekočega leta oproščeni oni učitelji začetniki, ki pristopijo jeseni k uč. društvom, društvene, kakor Zavezine članarine. Plačajo samo liste računajoč od dneva pristopa. Kdor pristopi meseca oktobra plača za Popotnika 4 K, Učit. Tovarisa 5 K, skupno 9 K. Ako želi imeti vse Popotnikove številke, plača 16 K in Učit. Tov. 5 K, skupno 21 K.

Vsa okr. učit. društva in posameznike prosimo, da nam pri javljanju novih članov povedo, od kdaj želi kdo prejemati liste, posebno glede Popotnika, drugače jih dobe od dneva prijave. — Da se izognemo nepotrebnim zmedam in reklamacijam, naj povedo društva pri novih članih, kje so bili preje včlanjeni. — Vsak

posameznik naj sporoči novo bivališče takoj tu sem. Članarino plačujte pri domačem društvu! Vodstvo Zaveze.

Društvene vesti.

+ Pedagoško društvo v Krškem. Učiteljstvo »Krškega okrožja« zboruje v četrtek, dne 9. oktobra t. l. ob 10. uri dopoldne v ris. dvorani meščanske šole v Krškem. Dnevni red: 1. Poročilo o delegacijskem zborovanju Zaveze. 2. Izpremljevalni predlogi in nasveti k »Načrtu zakona o narodnih šolah za kraljestvo Srbob, Hrvatov in Slovencev.« (Izdelen od »Prosvetnega odbora v Beogradu.) 3. Slučajnosti. Pozivljamo vse tovariše in tovarišice, da se polnoštevilno udeležijo tega zborovanja. Opozorjamo na »Poziv vsemu učiteljstvu« v 38. števi. »Učit. Tov.«

+ Kamniško učiteljsko društvo bo zborovalo dne 9. oktobra 1919 ob 14. uri v Radomljah. Glavna točka je razgovor o načrtu zakona o narodnih šolah za kraljestvo SHS. Vsak posameznik naj načrt dobro prouči, da bo mogoč temeljit razgovor o nujno potrebnih izpremembah. — Pri tej priliki se bodo sprejemale tudi prijave za »Slovensko Šolsko Matico«.

+ Učiteljsko društvo za laški okraj zboruje v nedeljo dne 12. oktobra t. l. o poldeveti uri v prostorih narodne šole na Zidanem mostu. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Društvene zadeve. 3. Poročilo o delegacijskem zborovanju Zaveze. 4. Načrt zakona o narodnih šolah za kraljestvo Srbob, Hrvatov in Slovencev. 5. Začasni učni načrt in program za učiteljskega v kraljestvu SHS. 6. Slučajnosti in predlogi. Zaradi važnosti posameznih točk dnevnega reda pričakuje polnoštevilne udeležbe odbor.

Iz Jugoslavije.

— Predsednik »Slomškove Zveze« in kompromis med obema organizacijama. Necemo poostrovati političkega nasprotstva med obema organizacijama, ker vemo, da je to na kvar nasemu stanu in smo že izjavili, da smo vedno pripravljene za pošten kompromis v zadevah, ki so nam skupne. Pišemo to kot odločni pristavi strogo strokovne organizacije in obsojamo strankarstvo v stanu pri stanovskih interesih, ki so nam skupni in kjer potrebujejo v dosegu smotra skupnega nastopa. Da smo v to res pripravljene, smo dokazali tudi že z dejanji! Ne bo se nam potreba naslanjati tudi na nobeno političko stranko in ne biti nje privesek, če bomo i v nadalje solidarni. Pri zastopstvu učiteljskih zastopnikov v višji šolski svet je bil izvršen kompromis in skupen nastop za izvedbo volitev naših zastopnikov. Izkazalo se je, da na podlagi volitev ni prišla manjšina do svojega zastopstva. To smo lojalno popravili naknadno in kompromisnim potom dopustili tudi zastopnike »Slomškove Zveze« v to korporacijo, dasi, če bi šlo po številu članstva, ne bi smela zahtevati »Sl. Zv.« enakega števila članov, kakor »Zaveza«. To nam priznajo tudi lojalni člani »Slomškove Zveze«, da ima »Zaveza« ogromno večino učiteljstva na svoji strani. Druga skupna borba je bila za višje šolske nadzornike za ljudske šole, ki naj bi bili vzei iz vrst ljudskošolskega učiteljstva. Tudi tu smo nastopili skupno in s skupnim nastopom svoj smoter dosegli. Ne mislite, da bi si sami ne upali doseči istega smotra, a držimo se načela skupnih stanovskih interesov, pri katerih hočemo premostiti — v okrepitev in korist našega stanu — tudi most stanovsko-politiškega strankarstva. Saj nam je pri stanovskih zadevah, pri naših pravnih in gmočnih vprašanjih, smoter vedno skupen, enak in isti, torej je vsako strankarstvo pri teh vprašanjih na kvar stanu; drugače je pri kulturno-šolskem boju, tu smo si v nazorih nasprotni! Zato smo pa zahtevali ob prevratu brezpogojno odstranitev bivšega predsednika »Slomškove Zveze«, Jakliča, ker je grešil zoper naš skupen stanovski interes in je glasoval iz strankarskih ozirov proti regulaciji naših plač, čeprav je bil hkrati predsednik stanovske organizacije; zato smo zahtevali brezpogojno odstranitev vseh onih oseb, ki so bili nosilci korumpiranih političkih razmer in so iz strankarsko zagrizenega fanatizma nelojalno postopali napram svojim kolegom in so svoja mesta izrabljali ter grešili proti interesom celokupnega stanu. Zahtevali smo, da morajo pasti tudi osebe, kjer so osebe tesno zvezane s korumpiranim sistemom in so te nosilke tega sistema! Da preidemo nazaj k višjim šolskim nadzornikom! Izvršen je bil kompromis med obema organizacijama in mi mislimo, da niso za izvršitev tega kompromisa odgovorni le pogajalci med seboj, ne le predsedniki organizacij osebno, temveč da je s kompromisom za skupno stanovsko zadevo zvezana tudi čast vseh orga-

nizirancev. Spodaj prinašamo poročilo, kako je predsednik »Slomskove Zveze« tov. Štrukelj grešil in oskrnil čast vse organizacije, kako je, že po izvršitvi kompromisnih pogojev, oskrnil kompromis sam. V veliko zadoščenje nam je, da je zmagala v vrstah njegovih (tov. Štruklja) pristavev samih poštenost, ki je prekrizala predsednikovo intrigo — in to s strani lastnih organizirancev. Za nas je po tem dejanju tov. Štrukelj oseba, ki je nosilec korumpiranega sistema in bomo tako napram njemu postopali ter izvajali konsekvence.

— Ivana Štruklja nesramnost. Iz novomeškega okraja nam pišejo: Dne 3. julija je zborovala v Novem mestu Slomškova podružnica. Med slučajnostmi vstane nadučit. Koželj, izvleče iz žepa dopisnico in pravi, da mu je pisal tov. Štrukelj naročilo, da naj zborovalci protestirajo proti imenovanju tov. Gangla za višjega šolskega nadzornika; če bi pa propadel ta protest, naj prosijo, da se odkaze Ganglu bivše Stajersko, Gadržko pa bivše Kranjsko v nadzorovanje. Pa glej čudo! Vstane bivši predsednik Slomškove podružnice, tov. Stular in izjavi: »Tovariši, o temle predlogu pa ne bomo prav ničesar razpravljali. Mi smo veseli in ponosni, da je zasedel mesto višjega šolskega nadzornika stanovski tovariš in to tak mož, kakor je Gangl.« Z vso zgovornostjo je podarjala Stularjeve besede tov. Jerajeva in zborovalci niso dopustili razpravljanja o Štrukljevem predlogu. Štrukelj in Koželj sta ostala osramočena na cedilu! — Če še povemo, da je prišel Ivan Štrukelj čaj dovolj osvetliti. Ptica spoznamo po perju!

— Ženske paralelke na moškem učiteljskem v Mariboru — dovoljene. »Nova Doba« piše: V soboto je dal poverjenik dr. Verstovšek razglasiti, da se ustanove na moškem učiteljskem ženske paralelke. Zadovoljujemo se za enkrat s tem, da si je jasno, da vztrajamo pri zahtevi po popolnem samostojnem ženskem učiteljskem v Mariboru ali Celju. Z ozirom na pomanjkanje učiteljstva pa želimo, da se vpiše na paralelakah čim največ našega ženskega naraščaja. Seveda pa le takšnega, ki ima veselje do stanu in učenja.

— Četrti letnik učiteljskega ostane. »Slovenec« poroča: Podpredsednik Jugoslovanskega kluba dr. Simrak se je informiral danes v ministrstvu za prosveto radi odprave 4. letnika učiteljskega in radi omejitve verouka. Sprejel je nastopno obvestilo: Odprava 4. letnika se je pogrešno javila pokrajinskim vladam. Odprava 4. letnika se je odredila samo za ozemlje bivše kraljevine Srbije in to radi velikega pomanjkanja učnihi moči. — Oficielnega poročila o preklicu naredbe glede učiteljskega za Slovenijo in Hrvaško dosedaj še ni.

— Hujskenje proti učiteljskemu stanu. G. kaplan Ostrž pri Sv. Križu na Murskem polju si na svojih pohodih »po zbirci« dela reklamo s tem, da se hudeje in zgraža napram ljudstvu nad zboljšanimi učiteljskimi plačami. Za danes se vzdržujemo vsakega nadaljnjega komentarija, ki nam je na razpolago o g. kaplanu, ker se hujskanje stanu zoper stan obsoja samo po sebi in je najbolj nečastno spodtikanje in hujskanje zoper upravičen zaslužek učiteljstva, ker prihaja iz vrst inteligentov.

— Pomankanje šolskih knjig v Srbiji je tako občutno, da abecednika skoraj ni več najti, a po gimnazijah ima mnogokje posamezen razred samo en izvod kake učne knjige, tako da mora profesor narekovati stran za stranjo, da si učenci napišejo učno snov. Da bi se pomanjkanju čim prej odpravilo, je izdalo naučno ministrstvo dovoljenje, da smejo pisari prejšnjih učnih knjig založiti nove izdaje, kjer in kolikor hočejo.

— Višja ženska obrtna šola v Beogradu začne s poukom dne 1. oktobra. Na šoli so izvedli velike preosnove in jo dvignili na stopnjo moderno urejene strokovne šole. Na novo so uvedli tečaje za modistke.

— Dijake iščejo in vabijo na učiteljske v Velikovec po časopisih. To dokazuje in podpira naše trditve in razprave v zadnji številki »Učit. Tov.« Vabijo one, ki v Ljubljani niso bili sprejeti.

— Gg. ljubljanskim učiteljicam in učiteljem! Z drugim oktobrom začnem na 1. mestni deški ljudski šoli s tečajem za učenje živih jezikov. Odprl bom poseben tečaj za gg. učiteljice in drugi za gg. učitelje. Vpisuje se na zgoraj povedani šoli vsak dan od 5. ure dalje. — Josip Jeras, vodja tečaja.

— 30 letnico učiteljstva obhaja naš vsepovsod priljubljeni tovariš, Fr. Zacherl. Kot vzoren učitelj je plodonosno deloval pri Mali nedelji, v Cezanjecih in še neumorno deluje v Ljutomeru — ne le v šoli, temveč tudi izven nje. Nad 20 let izobra-

žuje mladino na polju glasbe in budi k napredku ves okraj — kot vodja zbora ljutomerskega »Pevskega društva«, za kojega procvit ima nevenljive zasluge. Pod njegovim vodstvom nastopa razveseljeno i »Otroški pevski zbor«. Njegova pozrtvovalnost, da vkljub premočnim stanovskim skrbem goji tudi se cerkveno petje, je dokaz, kako drag mu je živeti našega ljudstva, katero tako blagohotno budi in navdušuje za vse lepo in plemenito. Njemu se imamo zahvaliti — mislim, največ, — da ni pri nas v zadnjih letih našega robovanja niti za hip utihnila slovenska cerkvena pesem pred nemsko, ki je vedno bolj prezeče silila v ospredje. — Bodi mu izrecen — z zadostnimi casutkami zaručen — tovariški »Zivel!«

— Solška slavnost v Ljutomeru. Ob sklepu letošnji. šol. leta je priredilo učiteljstvo ljutom. »Narodne šole« solsko slavnost s sledečim sporedom: a) A. Kosi: Zivel troimena Jugoslavija! (Spevogra z deklamacijami, govorom in s petjem spremljevanjem glasovirja.) b) M. Greg.: Lažnjiva Milena. (Igra v 2. dejanjih.) c) — Ziva slika. (v proslavo kralja P. I.) Na udeležence je naredila slavnost nad vse pričakovanje dober vtisk. Izborna prednashane deklamacije in krasne naše pesmi. krepko doneče iz mladinskih prsi, so nas iskreno navdušile in zri smo ponosno na naše mlade junake in junakinje, katerim je istotako kipele srce navdušenja; žarele oči svete domovinske ljubavi. Vse priznanje je tudi žela ljubko-naravno vpriporjena igrice. Pohvalno ploskanje, ponovno bučeče po dvorani, naj bo naši mladini ne-le v priznanje, ampak tudi v boudilo, da nastopi čila in čvrsta še večkrat pred občinstvom in kakor tokrat razvedri, navduši in vname vsa srca, budeč v njih trdno vero v Jugoslovansko in njega sijajno bodočnost. Naprej! tedaj, inladina naša, pogumno, neustrašeno: Naprej! Njim pa, ki te vodijo k napredku, svojim učiteljem — bodi hvaležna in klič jim z nami: rivala! za obilni trud, za požrtvovalno delo, ki nam je pripravilo lepo zabavo in razvedriho. Ziveli narodni buditelji!

— Učiteljski konvikt. Učiteljsko društvo kranjskega okraja poziva vsa društva, da priuče in prirede tekom zime primerne koncerte v prid naši bedni deci, ki naj bi ji omogočili študiranje v »Dijaškem domu« v Ljubljani. Seveda, da ga ni mogoče še zgraditi z našim fondom.

— Učiteljem — vojakom letnika 1886/1887. Poverjenistvo za uk in bogočastje razglašajo z razpisom z dne 19. septembra 1919, štev. 4485: Komanda dravske divizijske oblasti je odredila, da se vsem učiteljem — vojakom letnika 1886/1887, ki so nameščeni na javnih šolah in zavodih, 2-mesečna orožna vaja preloži do počitnic končanega prihodnjega šolskega leta. — Pukovske okružne komande izstavljajo takim proslcem tozadevna čakalna dovoljenja in skrbne, da bo učiteljstvo nastopilo orožno vajo po končanem šolskem letu. — To se daje vsem prizadetim učiteljem na splošno znanje. Predsednik: prof. Vadenjal, I. r.

— Deško zavetišče v Mariboru v dr. Schmidererjevi ulici 26. v seji 9. t. m. se je uprava tega zavoda vnovič sestavila. Načelnik: podpolkovnik plem. Blaha; namestnik okr. šol. nadz. Lichtenwafner; tajnik: naduč. v. p. Hren; gospodar: Fric Scherbaum; blagani: stolni kaplan Aug. Sparl; prisedniki: dr. Schmiderer, dr. Turner, Bernhard star. in Roman Pachner. Ravnatelj zavoda, bivši mnogozaslужni nadučitelj Engelhard ostane, dokler ne pride njegov naslednik Sl. Dimnik ter prevzame vodstvo. Začetek 1. oktobra 1919.

— Zaročil se je jurist Ivan Gračnar s tovarišico Cilko Vreckovo, učiteljico na Pilštajnu. Zavednima in narodnima zaročencema najpristrčnejše čestitke!

— Imenovanja na ljudskih šolah v Mariboru. Višji šolski svet je začasno priredil v službovanje in sicer: na deški lj. šoli I.: Dragotina Cibica in Vido Dimnik; na deški lj. šoli II.: Marijo Humek-Perhavec in Doro Vinšek; na deški lj. šoli III.: Milko Bračič; na deklški ljudski šoli III.: Ano Jurko. Zaradi odloka višjega šolskega sveta namešča (naj namesti) mestni šolski svet v lastnem delokrogu sledeče začasne učne moči: na deški lj. šoli III.: Milico Slanc; na lj. šoli IV.: Antona Osterca; na dekl. lj. šoli III.: Ljudmilo Povalej; na dekl. lj. šoli IV.: Elizabeta Lešnik. Začasna učiteljica Herzog ostane zazdaj na svojem službenem mestu, ravnotako Leop. Pavlin. Učiteljica H. je umaknila svojo prošnjo za oddelitev učnega mesta v Mariboru. Imenovanim je naročeno, da naj takoj nastopijo svojo novo službo. »Mariborski delavec« dostavlja: Radi bi vedeli, kakšen je »lastni« delokrog m. š. sveta v Mariboru, če višji šolski svet ukazuje, koga in kam se naj imenuje. O postopanju pri teh in drugih

imenovanjih bomo še na pristojnem mestu govorili. Kjer vlada v državi samovoljnost, ne biva v državljanih zadovoljnost.

— Umrla je 28. septembra t. l. učiteljica ga. Matilda Brinar, soproga nadučitelja Frančiška Brinar v Gotovljah pri Zalcu. — Naše sožalje!

— Proforski honorar za instrukcije. Srednješolski profesorji v Osijeku so sklenili, da znaša minimalni honorar za zasebne instrukcije po 30 K za uro.

— Francoski licej se osnuje v Belgradu. Vlada je sklenila, da osnuje v Belgradu francoski licej. V proforskem zboru tega zavoda bo polovica profesorjev iz Francije.

— Kmetske zveze in novi šolski zakon. »Mi smo zidali šole, mi jih vzdržujemo, otroci, za katere gre, so naši. Zato ne bomo nikdar dopustili, da bi se odpravili krajni šolski sveti, da bi se odpravili v okrajnih šolskih svetih zastopniki ljudstva in Cerkev, da bi poklicali ljudi v zastop, ki nimajo z vzgojo ničesar opraviti. Z vso resnostjo svarimo kompetentne faktorje pred tem poizkusom uveljaviti nameravana načela. Že vnaprej odklanjamo odgovornost za posledice, ki bi jih rodilo tako postopanje.« Po »Slovencu«.

— O šolskem vprašanju v Prekmurju smo čitali v listih sledeče: Velike važnosti je šolsko vprašanje, ki ga bo vsekako treba za Prekmurje korenito rešiti. Šolstvo je dokaj zanemarljeno; poučevalo se je v šolah v Prekmurju doslej v tujem duhu, v tujem, madžarskem jeziku. Beneški in prekmurjski Slovenci so edini, ki so bivali doslej v tuji, nam neprijazni deželi, ni čuda torej, ako je bilo zlasti šolstvo popolnoma potujeno. To se mora sedaj izpremeniti. Obstojče, večinom malorazredne šole bo treba izpopolniti, postaviti nove šole, učiteljstvo pa zameniti s slovenskim, narodnim osebjem. To velja za prekmurjski del Murskega polja, kajti totranski del je s šolami precej dobro oskrbljen. V obeh delih bi pa se morale v vseh večjih krajih upeljati meščanske ali pa kake strokovne šole, kakor je pač kraju primerno. Meščansko šolo imamo samo v Radgoni. V Ljutomeru stoji veliko lepo šolsko poslopje, v katerem je bila prej nemška šola, vse leto — prazno. Tudi v Soboti, Belotincih in Sp. Lendavi bi se v izpopolnitev ljudske šole ustanovila še kaka šola.

— Uporaba šolskih prostorov za izvenšolske prireditve. Šolska poslopja se smejo oddati za izvenšolske prireditve samo za učne namene, telovadnice za telovadbo, vendar se v slučaju, da so dani ti pogoji, uporabo ne sme odreči nobeni stranki proti zagotovitvi plačila vsake škode in proti založitvi stroškov za snazhenje in eventualno uporabo luči.

— Muslimani in šolska preosnova. Naučno ministrstvo je naznanilo mohamedanskim šolskim oblastem v Bosni, da ostane pouk v muslimanskih šolah isti, kakor doslej in da se zakon o srednjih šolah ne bo nanašal na muslimane.

— Učiteljski položaj v Bosni. O tem piše sarajevska »Jugoslavija« in med drugim opozarja, kako se šikanira in neprestano premešča učiteljstvo, ki pod prejšnjim režimom ni trpelo vsled preganjanja. Člankar pravi: »Dobro, naj se ngrade tisti, naj se zadosti opravičenim

razlogom; toda zakaj naj drugi neprestano občuti, da ni bil »narodni mučenik«, dasi je sposoben in zmožen in dasi je ves čas delal vestno in marljivo? Ako je one prve upropastila vojna, ali naj te druge upropasti premeščenje in nezadovoljstvo?

— Za šolske zgradbe v Bosni in Hercegovini zahteva sarajevska vlada namesto določenih 125.000 K kredit 1.650.000 kron. Za dijaške ustanove zahteva ista vlada 1.340.000 K.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Tov. Fr. Rant: Vaše ime je bilo pomotoma zanešeno od Vašega članka o obrtno-nadaljevalnih šolah k notici. Pri notici ni mišljena gotova oseba, ker izvira notica od nekega okrajnega učiteljskega društva — kot sklep zborovanja.

I. V. v K.: Z ozirom na Vaše vprašanje o sedanjih provizornih službenih dodelitvah, smo se inormirali na merodajnem mestu in prejeli pojasnilo, da bodo vsa provizorno oddana mesta v doglednem času (z ozirom na politični položaj) razpisana in na podlagi razpisa šele definitivno oddana.

L. G. v S.: Opozarjamo Vas na današnji članek »Članstvo Zaveze«. Mislimo, da jasneje ne moremo govoriti!

Mnogo gradiva je zaradi tehniških ovir izostalo.

Po sklepu lista.

Litijsko učiteljsko društvo zboruje v četrtek 9. oktobra ob pol 15. uri v Smartnem pri Litli.

Slov. kočevsko učit. društvo zboruje 9. okt. ob 10 in pol na deklški šoli v Ribnici.

Učiteljsko društvo novomeškega okraja zboruje v četrtek, dne 9. oktobra t. l. ob 14. uri (2. uri popoldne) v deški šoli v Novem mestu.

Vsa zborovanja so važna radi obravnave šolskega zakona. Udeležite se jih polnoštevilo!

Belokranjsko učit. društvo vabi svoje člane na redno zborovanje, ki se bo vršilo v četrtek dne 9. oktobra t. l. ob 1. uri v šoli v Črnomlju.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Fran Marolt.

Last in založba »Zaveze jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Gesto: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranišnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet od 30. sept. 1919 K 245.971-98.

Uradne ure: Vsak četrtek in vsake soboto od 1/2. do 1/2. ure popoldne.

Naši himni:

1. Lepa naša domovina.

2. Bože pravde.

Dvoglešno s spremljevanjem harmonija za šolsko mladino priredil Fran Marolt. Cena 1 krona. Naročila sprejema le Učiteljska tiskarna.

Trgovina Ivan Bonač Ljubljana

priporoča slav. učiteljstvu in šolskim vodstvom svojo bogato zalogo pisarniških in šolskih potrebščin. —

Pozor!

Pozor!

Pozor!

Franz Schüller, Amstetten

tovarnica črnila

javlja vsem zavodom, šolam, trgovcem itd., da mu letos ni mogoče na malo razpošiljati črn. ekstrakta; zato je poveril nabiranje naročil svojemu zastopniku

R. Cotiču na Vrhniki.

Cena 60 K za 1 kg franko. Najmanj se pošlje 1 kg. — Naročite takoj, ker sedaj traja transport zelo dolgo.